

Jazyk a dorozumievanie

Slovenské Národné Noviny; 25/2016; 25/06/2016; s.: 7; Alexandra CHOMOVÁ ; Zaradenie: REPORTÁŽ

Výraz "nakoľko" sa viaže na význam miery a zreteľa, čo sa chápe ako vnútorná okolnosť deja. Používa sa ako príslovkové opytovacie zámeno a ako podradňovacia spojka v súvetí na začiatku vedľajšej príslovkovej vety. Nevyjadruje príčinu, pretože príčina je vonkajší dejový prvok.

Miera je nerozlučne spätá s kvantitatívnou stránkou. Typické sú tu otázky: nakoľko?, do akej miery?: České aerolínie čaká štrajk letušiek: Nakoľko ochromí leteckú dopravu?. Miera deja sa týka slovesa nadradenej vety alebo miery nejakej vlastnosti (prídavné meno/ príslovka). Vyjadruje sa napr. priamo pomocou výrazov "natoľko – nakoľko": Sme natoľko živí, nakoľko nechávame žiť Zem. Miera vyjadruje aj obmedzenie, ohraničenie nejakého množstva/ procesu: Čas a prax ukážu, nakoľko budú získané vedomosti trvalé.; Pearlyho index určuje, nakoľko je daná metóda spoľahlivá. Pomôckou môže byť aj to, či je možné na otázku "nakoľko?" odpovedať istým kvantitatívnym výrazom, napr. percentom. Práve ten podporuje význam miery: Posudkového lekára zaujíma, nakoľko je ešte poistenec schopný pracovať. Ako odpoveď môžu slúžiť aj príslovky: silno, úplne, čiastočne, celkom, dosť, trocha, príliš, vôbec, sčasti. Zreteľ je východisko posudzovania, hľadisko, stanovisko. Vymedzuje hranice, špecifikuje, so zreteľom na čo/koho platí daný príznak, dej hlavnej vety, resp. čím je jeho platnosť obmedzená. Pýtame sa naň: vzhľadom na čo?, čo sa týka čoho?, pokiaľ ide o čo?, z hľadiska čoho?. Medzi ustálené zvraty, spájacie prostriedky vyjadrujúce zreteľové vzťahy patrí aj "nakoľko": Nakoľko viem, pôsobiť tam bude štyridsaťjeden osôb. Príčina je vonkajšia motivujúca okolnosť, pýtame sa: prečo?, z akého dôvodu?. Príčinná okolnosť deja môže byť objektívna, alebo sa jav zdôvodňuje subjektívne. Základnými príčinnými výrazmi sú spojky: pretože, keďže, lebo. Spojka "pretože" sa využíva najmä na vyjadrenie objektívnej podmienenosti javu (príčinu vyjadruje explicitne), "lebo" na subjektívne vnímané vysvetlenie. Využívajú sa aj súvzťažné slová "preto/zato – lebo". Nie je správne: Neprišiel, nakoľko bol chorý. Príčinná súvislosť je tu vnútorne obsiahnutá v otázke "prečo?" a je možné ju zmeniť na: neprišiel pre chorobu ("pre" má príčinný význam). Príčinná vedľajšia veta vysvetľuje príčinu, motív deja prvej vety: Povolali hasičské zbory z okolitých obcí, lebo požiar sa rýchlo šíril. Ako pomocné slová tu vystupujú výrazy "preto/zato". Keďže v súvetí: Opustil hraciu plochu, nakoľko dostal červenú kartu; druhá veta vyjadruje dôvod a do prvej je možné vsunúť odkazovací výraz "preto", spojka "nakoľko" tu nie je náležitá. Podobne: Šla do obchodu, nakoľko potrebovala rifle; správne "lebo". Nakoľko ide o skrátené legislatívne konanie, prosím, otvorte rozpravu; správne "keďže". Má horkú príchuť, odporúča sa podávať po stolovaní, nakoľko podporuje trávenie; správne "pretože". Hoci niektoré jazykové prostriedky sú spisovné, ich použitie v istom kontexte vzhľadom na kodifikáciu nie je vhodné. To sa týka aj používania výrazu "nakoľko" na vyjadrenie príčiny.

Alexandra CHOMOVÁ, Katedra slovenského jazyka a komunikácie FF **UMB** v **Banskej Bystrici**